

Ugyanitt lettek 5 ép téglát, melyek a 4-ik számú sír oldalait képezték, ezek egyikén COH VII BR///// és egy 29 cm. nagyságú téglát D A I I O E J bélyeggel ellátva. Ugyaninnét került a gyermekeit megölni szándékozó Medea szoborcsoportozata.*

Végre a fővárosi tanács azon intézkedésének, melyet fölkérésem folytán léptetett életbe, hogy az építési bizottság részéről engedélyezett átalakítások és új építkezések a III. kerületi előljáróság útján tudomásomra jussanak, szintén köszönhetünk némi eredményt. A főtér- és laktanya-utcza sarkán állott ház lebontása alkalmával egy 68 cm. magas cippus került elő következő felirattal: IVNONI REG | CORNELIA IVLIA | PRO SE ET SVIS. V S L M. A reformatusok temetőjével szemben pedig a Majláth-utczából nyíló legszélső utca közepe táján, midőn az ott épült új ház alapozását ásták, *egy ölnyi széles falakból* álló négyszögű építmény, véleményem szerint tágas torony alapjaira akadtak, melyek kifeszítése és eltávolítása 5—6 kőművesnek vagy két heti igen erős munkát adott. A munka folyama alatt többször megjelentem ott és mindig azon gondolat járt a fejemben, hogy ez kettős értelemben vett castellum volt, az állandó tábor (castra stativa) *elővédje* és egyuttal az aquæductuson befolyt víz *gyűjtője*, melynek szintén castellum a régi latin neve, honnét a város különböző helyeire irányították a köz- és magánfürdőkbe szükséges vizet.

Gömöri Havas Sándor.

A SZOMBATHELYI FIATAL BACCHUS.

Szombathely a régi római Sabaria, a római műemlékeknek gazdag lelhelye, s hazánkban az egyetlen város, hol a nép száján is feléledett régi római neve azóta legalább, hogy a város fővendéglője a Sabaria nevet viseli. Midőn itt Heinzmann János a vendégfogadó bérlője, a szomszéd telken a régi épülethez új szárnyat építeni kezdett 1882-ben az alapásánál az ide mellékelt táblán közölt római elefántcsont szobrocska jutott napfényre, melynek anyagát kezdetben megkövült fának tartották. A hajába font szőlőfüzér első pillanatra jellemzi a serdülő ifjú alakot mint Bacchust, körülvetett s a jobb vállon megkötött állatbőrrel (nebris), melyet baljával úgy emel, hogy abban öt almaforma gyümölcsnek helye legyen. Különös, hogy ezen bőr, mely Bacchus szobrain özbőr szokott lenni, itt kétségtelenül kutyabőr, mert a fej világosan kutyafő. A szobrocska csonka, hiányzik a jobb karnak nagyobb része, mely külön darabból volt faragva s egy kis csap által a vállhoz erősítve, a jobb láb a bokán fölül, a balnak egy része már a csípőnél megsérült s a térden alól egészen eltört, a bal vállnál és kéznél szintén megsérült, de ily állapotban is húsz centimeter magas, a mi már római bronz szobrocskákknál is elég ritka, reánk maradt, elefántcsontból készült régi műemlé-

* V. ö. Dr. Kuzsinszky Bálint, az aquincumi Medeaszobor. — Arch. Ért. 1889. 24—30. l.

SZOMBATHELYI FIATAL BACCHUS ELEFÁNTCSONTÓL ; A N. MUZEUMBAN.

keknél pedig csaknem páratlan. Az említett hiányokon kívül ezen emlékek fenntartása, különösen hátsó oldalán, rendkívül szerencsés, a felület megtartotta símaságát s a légkör befolyásai nem hagytak semmi nyomot rajta.

Az elefántcsontot úgy színe mint texturája következtében mindig a nemezebb szobrászati anyagok közé számították, annál is inkább, minthogy a kés élének könnyen enged, e szerint a szobrász, a formákat a legszabatosabban fejezheti ki. Miután azonban ezen anyag szélesebb darabokban nem fordulhat elő időnkben csak kis műemlékekre és domborművekre használják fel.

Tudjuk ugyan, hogy Phidias úgy a Parthenost mint az olympiai Zeust a régiek, aranyból és elefántcsontból alkotta s példáját többször utánozták, még is semmi fogalmunk sincs arról, miként kötötték össze az elefántcsont-darabokat oly módon, hogy azok egymástól el ne váljanak, ugyanazért újabb időkben nem is készítenek ezen anyagból nagyobb műemlékeket.

A hazánkban talált római régiségek nagy többsége a császárság későbbi idejéből való, midőn a művészet már hanyatlani kezdett nálunk, már Hadrianus császársága korából való szobrocskák is a ritkébbak közé tartoznak s a szombat-helyi Bacchus sem régibb, de a munkának csínyja bizonyítja, hogy minden-estre nem honi gyártmány, hanem Olaszországból behozott műtárgy, talán valamely Rómából Pannoniába küldött magasabb tisztviselő tulajdona volt.

Pulszky Ferencz.

KÉT KÖZÉPKORI MISERUHA.

Két fénynyomatu képmelléklettel.

Ausztriában élő egy barátunk, ki éveken át Magyarországon tartózkodott s mint mindenütt, úgy itt is szenvedélylyel gyűjtött régiségeket, két értékes miseruhát küldött nekünk megtekintés, illetőleg értéküknek megállapítása végett. A tulajdonos állítása szerint, melyhez kétség nem fér, mind a két darab hazánknak valamely előttünk ismeretlen falusi templomából származik. Kötelességet vélünk tehát teljesíteni, midőn e két darabot barátunk szíves beleegyezésével, sikerült reprodukcióban bemutatjuk néhány leíró sor kíséretében, tisztán régészeti szempontból tekintve azokat s mint érdekes bizonyágát annak, hogy a művészet történeti fejlődését Magyarországon csak akkor leszünk képesek tisztázni, ha ama fényes emlékeit a külföldi iparnak, melyek oly korban kerültek ide, midőn művészetünkben életerő lüktetett, kellő figyelemre méltatjuk s megkeressük a viszonyt közöttük s a magyar műemlékek között.

Az egyik ruha bizonyára olasz; a másik alighanem német, valószínűleg rajnavidéki, itthon semmiesetre sem készült.

Nehéz, legjobb minőségű aranyszálakkal átszótt, sötét-vörös, nyí-